

הפחות תוכיח לערבים כי כוחנו הצבאי עימו, תעלה את יוקרת צה"ל ותפגין את נכונותנו לשמור על הגבול בין הנסבל והבלתי-נסבל.
זוהי טעות מרה. נוסף על הזילזול הגמור בחיי-אדם המתבטא ביחס קליל זה למלחמה, הרי מתעלמת גישה זו מעובדת-יסוד:

למחרת-המבצע לא נעמוד כאותו מקום בו עמדנו ערביה-מיבצע.
המבצע לא יחזור לקדמותו.

מיבצע שנכשל, שלא השיג את מטרתו, ישפיע על המצב בכמה וכמה צורות, כולן חשובות.

משה דיין אמר, לא מכבר, כי אין ערך לכוח-הרתעה, אם אין נכונות להשתמש בו. זה נכון, אך עוד יותר נכון הכלל הבא:

כוח-הרתעה שהופעל ולא הצליח — חרד מלהרתיע.

כוחו של צה"ל הופעל במלחמת-סיני, השיג הישגים צבאיים רבים, העלה את יוקרת צה"ל — אך הוכיח לעולם הערבי כי כוחם המדיני של הערבים עולה על כוחם הצבאי של הישראלים.

אם נחזור על התרגיל הפעם, בתנאים רעים יותר ובתוצאות עגומות יותר, נוכיח כי נצחון צבאי של צה"ל הוא חסרי-ערך לגבי ההכרעות האמיתיות.

זהו שיקול חשוב ביותר, אין איש בר-דעת בישראל החולק על חשיבותו של כוח-הרתעה של צה"ל, בכל פרספקטיבה מדינית, הן על רקע המדיניות המלחמתית הנוכחית, הן על רקע מדיניות-שלום אפשרית.

אל נבזבו כוח-הרתעה זה לריק!

במיסגרת החיכוך הכללי על מיהירותו, יש ערך לאיום צבאי. אל נתעלם מכך, ועל זולול בכך.

אך איום זה יש לא ערך כל עוד לא הופעל.

מיפעל-ההטייה הערבי יושלם בעוד חמש, שש או שמונה שנים. רק אז יצטרפו הערבים להחליט סופית, ובפועל, אם להסתפק במים שהוקצבו להם לפי תוכנית ג'ונסטון, או להסות את כל המים שיש ביכולתם להסות. (כנראה כ-100 מיליון קוב יותר, אך גם זה אינו בטוח).

עד לאותו רגע — ועד בכלל! — יש משמעות לכוח-הרתעה, בתנאי שלא בוזבו קודם לכן.

(ונוסיף כאן הערה כללית: צה"ל אינו צעצוע. מלחמה אינה מישחק. איש מאיתנו, וזולת קומץ זעיר של פאציפיסטים, אינו חולק על זכותנו וחובתנו להגן בכוח הנשק על קיום המדינה ועצמאותה.

אך דהקא על כן יש להתייחס אל המלחמה כאל האמצעי האחרון, שאסור להשתמש בו אלא בשעה שקיום המדינה מונח על כף המאזניים.

גישה אחרת לא זו בלבד שאינה אנושית — היא גם פוגעת בקיום המדינה. כי אינפלוציה של מיבצעים צבאיים תוריד את ערך נשקנו כאמצעי מרתיע.)

האף של המונה-ליזה

אין זה הנימוק היחיד נגד פעולה צבאית, שאין לה סיכוי להשיג את מטרתה ולמנוע את המשך מיפעל-ההטייה. רוח אביבית נושבת עתה במרחב השמי, ניצנים ראשונים, עדינים מאד, של רצון-לשלום החלו נראים על אדמת הערבים.

הטאנק הראשון של צה"ל, שיחצה את הגבול, ידרום ניצנים אלה.

הם לא יצמחו מחדש תוך שנים רבות.

אפשר לסלוח לחילי מקצועי, אם הוא רואה את העולם כולו דרך הכוונת העליונה. אין זה מתפקידו לראות את התמונה בשלמותה. (אם כי אפשר לדרוש מקצין שיכין כי המלחמה המודרנית אינה רק "המשך המדיניות באמצעים אחרים", כדברי קלאוזוויץ, אלא כפופה עתה לנסיבות המדיניות בכל שלב ושלב. גם תוך מהלך הקרבות עצמם.)

אולם מנהיג מדיני, הרואה את יחסי ישראל-מרחב דרך הכוונת העליונה, הוא יצור אינפנטילי.

כל שאלת מיהירותו אינה אלא חלק ממכלול הבעייה הישראלית-ערבית. אי-אפשר לדון בה אלא על רקע הבעייה השלמה.

התעמולה הישראלית משמיעה את הטענה כי הערבים כלל אינם זקוקים למיהירותו, וכי כל מיפעל-ההטייה שלהם לא בא אלא כאקט של תוקפנות נגד ישראל.

זוהי טענה מוגזמת, כי האדמה הערבית (בעיקר הירדנית) זקוקה למים לא פחות מן האדמה הישראלית. המים יכולים לעזור ביישוב פליטים ערביים בעמק הירדן, כשם שהם יכולים לעזור ביישוב עולים יהודיים בנגב.

אך יש בעצם של אמת בטענה. הכוח הריגשי והפוליטי העומד מאחורי תוכנית-ההטייה הערבית, והמדרבן אותה לקראת הגשמתה, הוא אנטי-ישראלי מובהק.

פירוש חרבר: תוכנית-המים הערבית היא פונקציה של המלחמה הכללית הנמשכת בין הערבים לבין ישראל.

משמע: מניעת ההטייה היא רק חלק מן הצורך לשנות את יחסי ישראל-ערב בכללותם. מיבצע-המים הערבית יחלש, ויתאים את עצמו לתוכנית ג'ונסטון, ככל שיחלש מתחיל המלחמה הכללי במרחב.

מיבצע-המים הערבי יתברר, ידורבן ויורמז, ככל שתגבר אחירת-המלחמה במרחב.

מיבצע צבאי ישראלי, שאין בכוחו לשום קץ למופעל-ההטייה, יביא בהכרח לדירבונו ולהגברתו.

אותה שעה ישם המיבצע הצבאי חסרי-התוחלת קץ להפגת המתחות, ישום לאל את יוזמות השלום (הגלויה של בורגיבה, והפחות-גלויה של חוגים אחרים). ימנע התערבות שלום של גורמים זרים (כגון דה-גול, טיטו, האמריקאים או הסובייטים).

בעיית מיהירותו דומה לאף של המונה-ליזה. הצד הצבאי של הבעייה דימה לנחיריה.

מותר לדון באף לבדו. מותר אפילו לדון על הנחיריים לבדן. אך אסור לשכוח אף לרגע כי האף הוא חלק מתמונה הרבה יותר גדולה, ואין לו משמעות אלא כחלק מתמונה גדולה זו. גם אין הוא החלק החשוב ביותר של התמונה. הוא בודאי פחות חשוב מן הפה, בעל החיוך המפורסם.

השבוע היה על הכבוד להתחכך על כמה ציבורית עם ח"כ חרות חיים לנדאו על הנושא של סידרה זו. בעת החיכוך שאל איש מן הקהל את לנדאו: מה תעשה אם אחרי המיבצע הצבאי המוצע עלייך (אותו סירב ח"כ לנדאו לפרט) ימשיכו הערבים בביצוע מיפעל-ההטייה שלהם?

על כך ענה לנדאו, באורח חדי-משמעי: "נתקיף שוב ושוב ושוב!"

זוהי פרספקטיבה שאינה מפתירה את המטיפים למלחמת-המים. כי זוהי ממיילא התצפית שלהם מלוח ארוך.

אדם הרואה לפניו תמונה שלמה שכולה שחורה, אדם המאמין כי לא יתכן שלום בין ישראל ועמי-ערב בדורנו, וכי מלחמת-נצח בנינו ובין הערבים ודאית (ואולי גם רצויה): — אדם כזה יכול להגיע למסקנה כי אין מה להפסיד במלחמה קטנה על מיהירותו, אפילו אין בה תועלת.

אדם הרואה לפניו תמונה שלמה שיש בה צבעים רבים, משחור ועד לבן, המאמין כי השלום אפשרי (ורצוי) וכי מעשינו ישפיעו על הסיכויים להשיגו — אדם כזה יתנגד לסיכוב השלישי ב"1965/66, אלא אם כן יוכח לו כי יש בו הכרח מוחלט, כי אי-אפשר

האיש בנאט"ל דוס: מה יחליט אשכול?

לדחותו, וכי הוא ישיג את מטרתו. בסדרה זו הוכחנו את ההיפך.

אין תרופת פלא!

יש השואלים: מה האלטרנטיבה למלחמה? הרי מוכרחים למנוע את הסיית מיהירותו בידי הערבים. אם אתה פוסל את המלחמה — מה אתה מציע?

מבחינה גיונית, אין צורך לענות על שאלה זו במיסגרת הדיון הנוכחי. כדי לפסול את המלחמה, די בהוכחה שאין לה שמץ של סיכוי להשיג את מטרתה, וכי היא תחמיר את המצב שבעתים.

אך כדאי לנסות ולהשיב על שאלה זו. היא עומדת לנגד עיני כולנו.

נקדים ונשיב: אין דרך פשוטה וקלה למניעת ההטייה. מה שקולקל עליידי מדיניות אווילית וקלת-ידעת במשך שבע-עשרה שנה, לא ניתן לתקן עליידי תרופת-פלא.

בשטח זה, אולי יותר מאשר בכל שטח אחר, גבלה מדיניותה של ממשלת ישראל ברשלנות פושעת, במובנה הפלילי. נזכיר שלוש עובדות:

● כאשר הציע המלך עבדאללה, בימים הראשונים של המדינה, תוכנית-מים שהעניקה לישראל יתרונות עצומים (ואף היוותה הכרה מעשית בקיומה) לא קפצה ממשלת ישראל על המציאה, עד שהיה מאוחר מדי והמלך נרצח.

● לאחר מכן סמכה הממשלה על חתת-הידעת של מומחי-המים שלה, שקבעו בצורה מוחלטת שאין בכוח הערבים להסות את יובלי הירדן, וקבעה את העקרונ שבהעדר הסכם בין המדינות, רשאית כל מדינה לעשות כאחת נפשה במים העוברים בגבולותיה. על סמך הנחה זו הוחל בעבודות המוביל הארצי.

● אחרי שהושג ביוני 1954 הסכם עקרוני בין אריק ג'ונסטון וממשלות ערב על "תוכנית ג'ונסטון" המפורסמת, ולפני שהסכם זה הפך סופי ורישמי, אירע העסקה-ביש המפורסם. בפברואר 1955 נתנו דויד בן-גוריון ו/או משה דיין את הפקודה להתקפה הגדולה של צה"ל על עזה — פקודה אחילית ששינתה את ההיסטוריה של המרחב. כך יצרה ממשלת ישראל אחירה שבה שוב אי-אפשר היה לאשר את ההסכם, והליגה הערבית החליטה ב"1955 לדחות את תוכנית ג'ונסטון.

מאז התדרדרו הדברים במדרון, עד שהגיעו למצב האימלל הנוכחי.

איך אפשר לשנות את המצב?

הפתרון האמיתי הוא, כמובן, לעודד את יוזמת השלום של ערבים כמו בורגיבה, לפתח יוזמת-שלום ישראלית מקבילה, ולפעול למען יצירת אחירה שתשכנע את הערבים, לפני השלמת מיפעל-ההטייה (דהיינו: תוך שש או שמונה שנים) להשלים בגלוי או בשקט עם תוכנית ג'ונסטון.

במיסגרת זו, כדאי לפתח יוזמה מיוחדת בקשר עם מיפעל-המים.

אפשר לבחור בין כמה אפשרויות, כגון:

● ברורות ובלאי בינלאומית (נציג אחד מכל צד, נציג ישראלי מוסכם על שניהם), אם הערבים יסכימו מראש לקבל את מסקנותיה;

● תיווך של איש כמו דה-גול או טיטו (ואולי אויטאנט).

(אינו מתכוון כאן למיציא האפשרויות המדיניות, בנוסח גולדה מאיר. נוסח זה אינו אלא אולימטיום מוסתה. הוא קובע מראש גבול של זמן, וחובע מן הערבים להיכנע תוך חצי שנה תחת איום של מיבצע צבאי. שום אדם המכבד את עצמו לא יקבל על עצמו לתת בנסיבות אלה, ושום ערבי המכבד את עצמו לא יקבל תיווך כזה.)

מטרת יוזמת-השלום הישראלית צריכה להיות להשיג תוך שנתיים-שלוש (דהיינו: זמן ניכר לפני השלמת המיפעל הערבי והתחלת ההטייה בפועל) הסכם גלוי או סודי עם הערבים על חלוקת המים, והקמת מנגנון-פיקוח בינלאומי שיפקח על חלוקת המים בפועל.

(המשך בעמוד 8)